

Erue eos q ducunt ad mortē: z eos qui tra-
bunt ad interitū liberare ne cesses. s; plus
 tenet aliquis sibi q̄ alteri. ḡ licitū ē q̄ aliq̄
 dēnat seipm̄ defendat ne i mortem tradat.
 ¶ **S; 3 ē qd̄ dicit apls Ro. 13. Qui p̄tati re-**
 sistit dei ordinatōi resistit: z ipe sibi dānatio
 nē acq̄rit: sed dēnat se defendēdo p̄tati re-
 sistit q̄tū ad hoc in quo ē diuinit̄ instituta
 ad vindictā malefactorū: laudē vō bonorū. ḡ
 peccat se defendēdo. ¶ **R̄: dicendū q̄ ali-**
 q̄s dānat ad mortē dupl̄. Uno° iuste: z sic
 n̄ licet dēnato se defendere. licitū. n. ē iudici
 eū resistētē īpugnare. vñ relinq̄t q̄ ex pte ei⁹
 sit bellū iniustū. vñ indubitant peccat. Alio°
 dēnat aliq̄s iniuste: z tale iudiciū sile ē vio-
 lētie latronū fm̄ illud **Ezech. 22°.** Principes
 ei⁹ in medio illi⁹ q̄i lupi rapiētes pdā ad effū-
 dendū sāguinē: z iō sicut licet resistere latro-
 nib⁹: ita licet resistere in tali casu malis p̄n-
 cipib⁹: nisi forte p̄p̄ scādalu vitādū cū ex h̄
 aliq̄ q̄uis turbatio timere. ¶ **Ad primū ḡ**
 dicēdū q̄ iō hōi data ē rō vt ea ad q̄ nā incli-
 nat nō passim s; fm̄ rōis ordinē exeq̄tur. et
 iō n̄ q̄libz defētio sui ē licita: s; solū q̄ sit cū
 debito moderamie. ¶ **Ad secundū dō q̄ n̄**
 lus ita dēnat q̄ ipe sibi inferat mortē: sed
 q̄ ipse mortē patiat: z iō n̄ tenet facē id vñ
 mors seq̄t: qd̄ ē manere in loco vñ oucat ad
 mortē: tenet tñ nō resistere agēti qn̄ patiat
 qd̄ iustū ē eū pati: sic ēt si aliq̄s sit dēnatus
 vt fame moriat: nō peccat si cibū sibi occēte
 mīstratū sumat: qz nō sumē eēt seipm̄ occi-
 dere. ¶ **Ad tertium dō q̄ pillud dictū sapiē-**
 tis nō inducā aliq̄s ad liberandū aliū a mor-
 te 3 ordinē iusticie. vñ nec seipm̄ 3 iusticiam
 resistēdo aliq̄s v3 liberare a morte.

Inde slide
O rādū ē de iniusticia p̄tinēte
 ad psonā testis. Et circa h̄
 q̄runt q̄tuor. p̄ vtz hō tene
 at ad testimoniū ferendū.

2° vtz duorū v3 triū testimoniū sufficiat.
 3° vtz alicui⁹ testimoniū repellat absq̄ ei⁹
 culpa. 4° vtrū pbibere falsū testimoniū
 sit p̄ctm̄ mortale.

Ad primum sic pro-
cedit. Videt q̄ hō nō tenet ad testimoniū
 ferēdū. **Diē. n. Aug⁹ i qōib⁹ Gen. q̄ Abrahā**
dicēs de vxore sua: soror mea ē: v̄tate celari
voluit nō mēdaciū dici. s; v̄tate celādo ali-

q̄s a testimoniō abstinēt. ḡ nō tenet aliq̄s ad
 testificādū. ¶ **P̄. Nullus tenet fraudulēter**
 agē. s; puer. xi. d̄r. Qui ābulat fraudulēter re-
 uelat archana: q̄ at fidelis ē celat amici cō-
 missū. ḡ nō tenet hō sp̄ ad testificādū p̄ferti
 sup̄ his que sūt sibi i secreto ab amico omis-
 sa. ¶ **P̄. Ad ea q̄ sūt de necessitate salutis ma-**
 xie tenet elici z sacerdotes: s; elici z sacerdo-
 tib⁹ pbibet ferre testimoniū i cā sāguis. ḡ te-
 stificari nō ē de necessitate salutis. ¶ **S; 3 ē**
qd̄ Aug⁹ dicit. Qui v̄tatez occultat z q̄ p̄dit
mēdaciū v̄tq; reus ē: ille qz p̄desse nō vlt: il-
le qz nocere d̄siderat. ¶ **R̄: dō q̄ in testimo-**
nio ferēdo distinguēdū ē: qz aliq̄n regit te-
stimoniū alic⁹: aliq̄n nō regit. Si regit te-
stimoniū alic⁹ subditi auctoritate superioris
cui i his q̄ ad iusticiā p̄tinēt obedire tenet:
 nō ē dubiū qn̄ teneat testimoniū ferre i his
 i q̄b⁹ 3 ordinē iuris testimoniū ab eo erigit
 puta i manifestis: z i his 3 q̄b⁹ ifamia p̄cessit
 Si aut̄ erigat ab eo testimoniū i alyis: puta
 i occultis z de q̄b⁹ ifamia nō p̄cessit: nō te-
 net ad testificādū. Si hō i gratē eius testimo-
 niū n̄ auctoritate superioris cui obedire tene-
 tur: tūc distinguēdū ē: qz si testimoniū regit
 tur ad liberādū hōiez v3 ab iniusta morte seu
 pena q̄cūq; v3 a falsa ifamia v3 ab iniq̄ dā-
 no: tūc tenet hō ad testificādū. z si ei⁹ testio-
 niū nō regit tenet facere qd̄ i se ē: vt v̄tatez
 denunciet alicui q̄ ad h̄ possit p̄desse. d̄r. n.
 ps. **Eripite pauperē z egenū de manu pctō-**
ris libate. Et p̄uer. 24. **Erue eos q̄ ducunt**
ad mortē. Et Ro. p̄ d̄r. **Digni sūt morte nō**
solū q̄ faciūt s; et qui cōfētūt faciētū. vbi
 dicit glo. **Cōfētire ē tacē cū possis r̄darguē.**
Sup̄ his vō q̄ p̄tinēt ad dēnatōez alic⁹ nō
 tenet aliquis ferre testimoniū nisi cū a superiori
 opellit fm̄ ordinē iuris: qz si circa h̄ veritas
 occultet nulli ex h̄ sp̄ale damnū nascit: v3 si
 imineat piculū accusatori nō ē curandū: qz
 ipe in h̄ piculū sp̄ote se ingessit. alia autē ra-
 tio ē d̄ reo cui piculū iminet eo nolēte. Ad
 p̄mū ḡ dō q̄ **Ang⁹ loq̄t de occultatōe v̄tatis**
 i casu illo qn̄ aliq̄s non cōpellit superioris
 auctoritate v̄tatez p̄palare: z qn̄ occultatio
 v̄tatis ē nulli sp̄aliter damnosa. ¶ **Ad secū-**
dum dicēdū q̄ de illis q̄ hōi sunt cōmissa in
secreto p̄ cōfessionē nullo mō debet testimo-
niū ferre: qz huiusmōdi nō scit vt hō s; tanq̄
dei mīster: z mai⁹ ē vinculū sacri q̄libet hōis
p̄cepto. Circa ea vō q̄ aliq̄ hōi sub secreto cō-
 mittit distinguēdū ē: qz q̄q; n. sunt talia que

[Marginal notes in a smaller script, partially legible. Some words like 'ad secundum sic pro' are visible.]

nam cum ad noticiam hois venerit homo ea manifestare tenet: puta si pertinet ad corruptioem multitudinis spiritualis vel corporalis: vel in graue damnum alicuius persone: vel si quod aliud est huiusmodi quod generaliter tenet: vel testificando: vel denunciando: et si debet obligari non potest per secretum committitur: quia in hoc frangeret fidem quam alteri debet quibus deo sunt talia que generaliter non tenent. unde potest obligari ex hoc quod sibi sub secreto committitur. et tunc nullo modo tenet ea perdere et ex hoc pro superioribus: quia fuare fidem est de iure naturali. nihil autem potest precipi homini id quod est de iure naturali.

Ad tertium dicitur quod operari et cooperari ad occasionem hominis non oportet ministris altaris: ut scriptum est. et id secundum iuris ordinem compelli non potest ad ferendum testimonium in causa sanguinis.

Ad secundum sic procedit. Quod non sufficiat duorum vel trium testimonium. Iudicium. n. certitudinem requirit: sed non habet certitudinem veritatis per dictum duorum testimonium. Legitur enim. Reg. 21. quod Naboth ad dictum duorum testimonium falso condemnatus est. et quod duorum vel trium testimonium non sufficit. Testimonium ad hoc quod sit credible dicitur esse concors. sed plerumque duorum vel trium testimonium si aliquid discordat. non est efficax ad veritatem in iudicio probanda. Item. 2. reg. 23. Presul non daret nisi septuaginta duobus testibus. presbyter autem cardinalis nisi quadraginta quatuor testibus non deponatur. diaconus cardinalis vrbis Rome nisi in viginti octo testibus non condemnabitur. subdiaconus: accollitus: exorcista: lector: ostiarius: nisi in septem testibus non condemnabitur sed magis est piculosum peccatum eius quam in maiori dignitate constituitur: et ita minus est tolerandum. quod nec in aliorum condemnatione sufficit duorum vel trium testimonium.

Sed est quod dicitur Deuter. 17. In ore duorum vel trium testimonium probabit qui interficitur. et in 19. In ore duorum vel trium testimonium stabit ovis. Item. 2. reg. 23. dicitur quod secundum plerumque in peccatis certitudo non est sicut querenda in omnibus. in actibus humanis super quibus constituntur iudicia et eriguntur testimonia non potest haberi certitudo demonstratiua eo quod sunt circa contingentia et variabilia. et ideo sufficit probabilis certitudo que est in pleribus veritatem attingat etiam in paucioribus a veritate deficiat. est autem probabile quod magis veritatem contineat dictum multorum quam dictum unius. et ideo cum reus sit unus qui negat: sed multi testes asserunt idem cum actore: rationabiliter institutum est iure diuino et humano quod dicto testimonio stetur. omnis autem multitudo in tribus comprehenditur. scilicet in principio medio et fine. unde secundum plerumque in precepto de celo:

Omne et totum in tribus ponimus. ternarius quidem constituit asserendum: cum duo testes conueniunt cum actore: et ideo requiritur binarius testimonium: vel ad maiorem certitudinem ut sit ternarius quod est multitudo perfecta in ipsis testibus. unde et Ecclesiastes 4. dicitur. Suniculus triplex difficile rupit. Augustinus autem super illud Iob. 8. Duorum hominum testimonium verum est. dicit quod in hoc est trinitas secundum mysterium communita in qua est perpetua firmitas veritatis.

Ad primum ergo dicitur quod quatercumque multitudine testimonium determinet posset quicquid testimonium esse iniquum: cum scriptum sit Exo. 23. Non securis turbamur ad faciendum malum: nec tamen quod non potest in talibus infallibilis certitudo haberi: dicitur negligi certitudo quam probabiliter haberi potest per duos vel tres testes: ut dictum est.

Ad secundum dicitur quod discordia testimonium in aliquibus principalibus circumstantiis que variat substantiam facti: puta in tempore vel in loco vel in personis de quibus principaliter agit auferat efficaciam testimonium: quod si discordat in talibus videtur singulares esse in suis testimoniis et non diuersis locis: puta si unus dicat hoc factum esse tali tempore vel loco: alio tempore vel loco: non videntur de eodem facto loqui: non tamen iudicatur testimonio si unus dicat se non recordari: et alius asserat determinatum tempus vel locum. et si in talibus omnino discordauerint testes actoris et rei si sint equalis numero et pares dignitate: statim pro reo: quod facilius dicitur esse iudex ad absolvendum quam ad condemnandum: nisi forte in causis fauorabilibus: sicut est causa libertatis et huiusmodi. si vero testes eiusdem partis dissenserint: dicitur iudex ex motu sui animi precipere cui parti sit statum vel ex numero testimonium: vel ex dignitate eorum: vel ex fauorabilitate cause: vel ex condicione negocii et dictionum. multo autem magis testimonium unius repellitur si sibi ipsi aliquis dissidet at interrogat de visu et scia: non autem si dissidet at interrogat de opinione et fama: quod potest secundum diuersa visa et audita diuersimode motus esse ad ratiocinandum. Si vero sit discordia testimonium in aliquibus circumstantiis non pertinentibus ad substantiam facti: puta si tempus fuerit nubilosum vel serenum: vel si domus fuerit picta aut non: aut aliquid huiusmodi: talis discordia non iudicatur testimonio: quod homines non consueverunt circa talia mentium sollicitari. unde facile a memoria elabuntur: quoniam aliquis discordia in talibus facit testimonium credibilis ut Christus dicit super Mattheum. quod si in omnibus concordaret et in minimis videretur ex dicto eiusdem sermonem proferre: quod tamen prudentie iudicis religiose discernendum.

Ad tertium dicitur quod illud locum habet scriptum in episcopis: presbyteris: diaconis: et clericis ecclesie romane propter eius dignitatem. et hoc triplici ratione.

p̄ gdeꝝ ga in ea tales institui debēt quoz fā
ctitati plus credat̄ q̄ multis testib⁹. 2º ga
hoīes q̄ hñt de alijs iudicare sepe ppter iusti
ciā ml̄tos aduersarios hñt. vii nō ē. passim
credendū testib⁹. 3º eos nisi magna ml̄tudo
ueniat. 3º qz ex cōdēnatōe alic⁹ eoz deroga
retur in opinione hoīum dignitati illi⁹ eccle
z auctoritati: qd̄ ē piculof⁹ q̄ in ea tolerare
aliquē pctōre nisi sit valde publicū z mani
festū: de q̄ graue scādalu oziret̄.

Ad tertium sic pro

cedit. ¶ q̄ alic⁹ testimoniū nō sit repellen
dū nisi ppter culpā. Quibusdā. n. i. penā infligi
tur q̄ ad testimoniū nō admittat̄: sicut p̄ i
bis q̄ ifamia notant̄: sed pena nō ē inferēda
nisi p culpa. ¶ q̄ nullius testimoniū debe
at repellī nisi ppter culpā. ¶ De quolibet
p̄sumēdū ē bonū nisi appareat cōtrā: s̄ ad bo
nitatē hoīs p̄tinet q̄ vez testimoniū dicat.
cū ḡ nō possit cōstare de cōtrā nisi ppter aliqū
culpā: v̄ q̄ nulli⁹ testimoniū debeat repellī
nisi ppter culpā. ¶ Ad ea q̄ se de necessita
te salutis nullus reddidit n̄ idone⁹ nisi ppter pec
catū: s̄ testificari v̄tatē ē de necessitate salu
tis: v̄ s̄ dictū ē. ḡ nullus d̄z excludi a testifi
cādo nisi ppter culpā. ¶ Sed qd̄ Greg⁹ dicit
z h̄. 2. q. 1. Quia a suis suis accusat⁹ e epus:
sciēdū ē q̄ mime audiri debuerūt. ¶ Sed d̄z
q̄ testimoniū sic d̄z ē n̄ h̄ fallibilē certitudi
nē s̄ pbabilē: z iō q̄ qd̄ ē qd̄ pbabilitatē au
ferat i cōtrā reddit testimoniū inefficax. reddidit
āt pbabile q̄ aliq̄ i v̄tate testificāda nō sit
firm⁹: q̄z gde ppter culpā: sic ifideles ifames
Itē illi q̄ publico crimīe rei sūt q̄ nec accu
sare p̄nt. q̄z aut absq̄ culpa z h̄ ē v̄l ex de
fectu rōnis: sic p̄z in pueris amētib⁹ z mul
ierib⁹: v̄l ex affectu sicut p̄z de inimicis: z p
sonis cōiunctis z domesticis: vel ēt ex extiori
conditōe: sic sunt pauperes sui z illi q̄ im
perari pōt: de q̄bus pbabile est q̄ de facili
p̄nt iduci ad testimoniū ferēdū v̄ v̄tate. z sic
p̄z q̄ testimoniū alic⁹ repellit z ppter culpāz et
absq̄ culpa. ¶ Ad p̄mū ḡ dicendū q̄ repel
lere aliquē a testimonio magis p̄tiet ad cau
telā falsi testimonij v̄tādū q̄ ad penā: v̄n rō
nō seq̄t̄. ¶ Ad scōz d̄z q̄ de ql̄bet p̄sumen
dū ē bonū nisi appareat cōtrā: dūmō nō v̄gat
in piculū alteri⁹: qz tūc ē adhibēda cautela:
v̄t n̄ de facili vnicuiq̄ credat̄: s̄ illd. i. Job.
4º. Nolite credere oī spūi. ¶ Ad tertium
d̄z q̄ testificari ē de necessitate salutis sup
posita testis idoneitate z ordine iuris. v̄nde

nihil p̄hibet aliq̄s excusari a testimonio ferē
do si nō reputet̄ idonei s̄m iura.

Ad quartum sic pro

cedit. ¶ q̄ falsū testimoniū nō s̄ sit pctm̄
mortale. Cōtingit. n. aliquē falsū testimoniū
ferre ex ignorātia facti: s̄ talis igrātia excu
sat a pctō mortali. ḡ testimoniū falsū nō s̄ ē
pctm̄ mortale. ¶ Sed d̄z cōdiciū qd̄ alicui p
dest z nulli nocet ē officiosū: qd̄ nō ē pctm̄
mortale: sed q̄z in falso testimonio est tale
mēdaciū: puta cū aliquis falsū testimonij
p̄hibet: v̄t aliquē a morte liberet: v̄l ab iniu
sta snia que intētat p̄ aliq̄s falsos testes: vel
p̄ iudicis p̄uersitatē. ḡ tale falsū testimonij
nō ē pctm̄ mortale. ¶ Juramētū a teste
regit v̄t timeat peccare mortāl̄. deierādo
h̄ aut nō eēt necessariū si ipm̄ falsū testimo
niū esset pctm̄ mortale. ḡ falsū testimonij
nō s̄ ē pctm̄ mortale. ¶ Sed qd̄ d̄z p̄uer.
. 12º. Falsus testis nō erit ipunit⁹. ¶ Sed d̄z
q̄ falsum testimoniū h̄z triplicē deformita
tē. Unoº ex piurio: qz testes nō admittunt̄
nisi iurati: z ex h̄ s̄ ē pctm̄ mortale. Alioº ex
violatione iusticie. z h̄ mō ē pctm̄ mortale i
suo genere: sic z ql̄bet iniusticia. z iō in p̄ce
pto decalogi sub hac forma infdicif falsum
testimoniū: cū d̄z Exo. 20. Nō loq̄ris cō
p̄mū tuū falsum testimoniū. nō. n. s̄ aliquē fa
cit q̄ eum ab iniuria faciēda ipedit: sed soluz
q̄ ei suā iusticiā tollit. 3º ex ipsa falsitate s̄m
q̄ oē mēdaciū ē pctm̄: z ex h̄ nō h̄z falsuz te
stimoniū q̄ s̄ sit pctm̄ mortale. ¶ Ad p̄mū
ḡ d̄z q̄ i testimonio ferēdo non debet hō p
certo asserere q̄ si sciens id de quo certus nō
ē: sed dubium debet sub dubio p̄ferre: z id
de quo certus ē p̄ certo asserere. sed ga con
tingit ex labilitate humane memorie quod
reputat se homo q̄z certum esse de eo qd̄
falsum ē: si aliq̄ hoc cum debita sollicitudi
ne recogitās estimet se certū esse de eo qd̄
falsum ē non peccat mortāl̄ hoc asserens:
quia non dicit falsuz testimoniū per se z ex
intentōe: sed per accidens v̄ra id qd̄ inten
dit. ¶ Ad scōm d̄z q̄ iniustū iudicium non
ē iudicium: z ideo ex vi iudicij falsum testi
moniū iniustū iudicium platū ad iniusticiāz
impediēdā nō h̄z rōem peccati mortalis: s̄
solū ex iuramento violato. ¶ Ad tertium d̄z q̄
hoies maxie abhorret̄ pctā q̄ s̄ v̄l q̄ gra
uissima: inē q̄ ē piuriū. n̄ at ita abhorret̄ pec
cata q̄ sūt cōp̄mū. z iō ad maiorē certitudi
nē testimoniū regit̄ testis iuramentū.